

➤ ANALİZ / İBRAHİM MULİSHEVA

KESİN ZAFER DEĞİL, YIPRATMA: ETİYOPYA'DA 'BEKA İTTİFAKI' VE ABİY AHMED HÜKÜMETİ ARASINDAKİ ÇATIŞMANIN DİNAMİKLERİ

20 Eylül 2026'da Etiyopyalı yedi silahlı ve siyasi muhalefet grubundan oluşan bir koalisyon, 'Etiyopya Halk Güçleri Beka İttifakı'nın kuruluşunu resmen ilan etti. Aynı gün Amhara Fano Ulusal Hareketi (AFNM) Başkanı Zemene Kassie, Tigray Televizyonu'nda canlı yayında okuduğu bir bildiride, Tigray Halk Kurtuluş Cephesi (TPLF), Oromo Kurtuluş Ordusu (OLA), Ogaden Ulusal Kurtuluş Cephesi (ONLF) ve diğer dört örgütün, Refah Partisi liderliğindeki federal hükümeti iktidardan uzaklaştırmak ve 'kapsayıcı bir geçiş hükümeti' kurmak üzere ortak hareket edeceğini açıkladı.

Bu açıklamalar, Etiyopyadaki siyasi krizde yeni bir aşamaya işaret etti. Kasım 2022'de Pretoria Anlaşması'nın imzalanmasının ardından kırılgan barış, dört yıldan kısa bir sürede çözülmüştü. Ancak ittifakın kurulması, basit bir 'muhalefet-hükümet' çatışması anlamına gelmemektedir. Her iki tarafın güçlü yönleri ve açmazları daha yakından incelendiğinde daha karmaşık bir tablo ortaya çıkmaktadır. Muhalefet koalisyonunu ideolojik bir boşluk ve ekonomik teşvikler bir arada tutarken federal hükümet, askerî saldırılar ve diplomatik safların yeniden şekillenmesi sayesinde stratejik inisiyatifi yeniden kazanmıştır. Taraflardan hiçbiri diğerini kesin biçimde yenilgiye uğratamaz ancak hükümet, sonucu şekillendirecek kozların daha fazlasını açıkça elinde tutmaktadır.

İttifakın Taktik Avantajları: Ekonomik Teşvikler, Dış Destek ve Genişleyen Savaş Alanı

Yedi partili ittifakın en dolaysız avantajı, uzun süreli bir yıpratma savaşı için sağladığı yapısal zemindir. Etiyopya'nın mevcut ekonomik çıkmazı —2023'te kamu borçlarında yaşanan temerrüt,

hızla yükselen enflasyon ve yüksek genç işsizliği— silahlı gruplara sürekli bir insan kaynağı sunmaktadır. Ancak yoksulluğun kendisinden daha önemli olan, silahlı örgütlerin savaş aygıtlarını ayakta tutmak için gelişmiş bir “politik ekonomi” oluşturmuş olmalarıdır.

TPLF'nin Tigray'daki altın ticareti üzerindeki kontrolü, örgüte konvertibl döviz kaynağı sağlamaktadır. OLA'nın Oromia'daki insan kaçırma ve fidye faaliyetleri, insan hakları örgütleri tarafından yaygın biçimde kınansa da fiilen bir finansman temeli oluşturmaktadır. Fano'nun Amhara bölgesindeki vergilendirme sistemi ise zor kullanımına dayanmasına rağmen, düzenli bir dış finansman olmadan binlerce savaşçıyı finanse edebilmesini sağlamaktadır. Bu “savaş savaş besler” modeli, kesin bir askerî zafer elde edemese bile ittifakın çatışmayı süresiz olarak devam ettirebileceği anlamına gelmektedir.

Dış destek, ittifakın ikinci taktik avantajıdır. Hem Eritre hem de Mısır sürece dâhil olduklarını reddetse de Genelkurmay Başkanı Berhanu Jul'a'nın da aralarında bulunduğu üst düzey Etiyopyalı askerî yetkililer, “Sudan, Mısır ve bunların ötesindeki güçleri” ittifakı “teşvik etmek, desteklemek ve ikmal etmekle” kamuoyu önünde suçlamıştır. Jeopolitik açıdan bakıldığında, Kahire'nin Büyük Etiyopya Rönesans Barajı'na yönelik düşmanlığı, Addis Ababa'yı zayıflatan herhangi bir gücü desteklemesi için yeterli motivasyon sağlamaktadır; Asmara'nın Kızıldeniz'e erişim konusunda Abiy hükümetiyle karşı karşıya gelmesi de benzer bir teşvik oluşturmaktadır. TPLF yetkilileri de “bu kez destekçi Eritre ve ikmal hattı bize Eritre üzerinden ulaşıyor” diyerek bunu kabul etmiştir.

Üçüncü avantaj, savaş alanının coğrafi olarak genişlemesidir. İttifakın üyeleri, Etiyopya'nın on iki bölgesel eyaletinin altısına yayılmış durumdadır: Tigray, Amhara, Oromia, Somali, Afar ve Benishangul-Gumuz. Bu, federal ordunun aynı anda birden fazla cephede savaşmak zorunda olduğu anlamına gelmektedir. Eylül 2026'nın sonundaki çatışmalar bu özelliği şimdiden ortaya koymuştur: Tigray-Afar sınırındaki çatışmalar, Kuzey Wollo'daki insansız hava aracı saldırıları ve Doğu Wollega ile Kuzey Shewa'daki gerilla faaliyetleri aynı anda yaşanmıştır. Kaynakları kısıtlı bir ulusal ordu için çok cepheli savaş her zaman stratejik bir kâbustur.

İttifakın Kırılabilirliği: Parçalı Bir Birlik ve İç Ayrışmalar

İttifakının en güçlü yanı —eski düşmanları tek bir bayrak altında toplaması— tam da en derin kırılabilirliğinin kaynağıdır. Yedi partili ittifakın birliği, ortak bir siyasi programa dayanan stratejik bir ittifaktan ziyade, özünde bir “usule ilişkin uzlaş”dır. OLA komutanının danışmanı Jirenya Gudeta, BBC Afaan Oromo'ya verdiği bir röportajda açıkça şöyle demiştir: “Siyasette güven diye

bir şey yoktur; yalnızca halkın çıkarını korumak vardır.” Gudeta, OLA'nın “imparatorluk sisteminin tasfiye edilmesi gerektiği yönündeki tutumundan vazgeçmediğini” açıkça belirtmiştir.

Bu açık sözlülük, koalisyonun temel çelişkisini ortaya koymaktadır. AFNM ve TPLF, 2020–2022 Tigray savaşında karşı saflarda savaşmıştır; Fano, federal güçlerin yanında TPLF'ye karşı savaşmıştır. Üstelik “Batı Tigray” üzerindeki toprak anlaşmazlığı (Welkait, Tsegede ve Raya dâhil) hâlâ çözülememiştir. İttifakın ilan edilmesinin hemen ardından Welkait Tsegde Amhara Kimliğini ve Sınırlarını Yeniden Tesis Etme Komitesi, TPLF ile her türlü iş birliğini reddeden ve Amhara halkını “katılımcı güçlerin geçmişteki tutumlarını dikkatle incelemeye” çağırان bir açıklama yayımlamıştır.

Dahası İttifak, üye olarak gösterilen çeşitli örgütlerin katıldıklarını kamuoyu önünde reddetmiştir. ONLF, 22 Eylül'de yayımladığı açıklamada adının “izinsiz kullanıldığını” belirterek 2018 barış anlaşmasına bağlılığını yeniden teyit etmiştir. Benishangul Halkları Kurtuluş Hareketi (BPLM) ve Gumuz Halkları Demokratik Hareketi (GPDM) de katıldıklarını reddetmiş; bu örgütlerden ikincisi, Etiyopya takvimine göre 2015 yılından bu yana silahlı mücadeleyi durdurmuş, “yasal olarak tescilli bir siyasi parti” olduğunu vurgulamıştır. Bu yalanlamalar, ittifakın temsil kabiliyetine ilişkin iddiasını zayıflatmakla kalmamakta, aynı zamanda kuruluşunun aceleye getirilmiş ve yeterli istişareden yoksun olabileceğine de işaret etmektedir.

ONLF örneği özellikle açıklayıcıdır. Örgütün birbiriyle rekabet hâlinde iki kanadı bulunmaktadır. Abdirahman Sheikh Mahdi'nin liderliğindeki, ittifaka katıldığı bildirilen kanat ve Abdikarim Sheikh Musa'nın liderliğindeki, Jigjiga'da tescilli bir siyasi parti olarak faaliyet gösteren ve silahlı ittifakı açıkça reddeden diğer kanat. İttifak, bölünmüş bir örgütün bir kanadını örgütün tamamıyla özdeşleştirerek siyasi faaliyetinin ne denli özensiz olduğunu ortaya koymuştur.

Hükümetin Elindeki Kozlar: Askerî Yıpratma ve Diplomatik “Oromo Hükümeti” Anlatısı

İttifakın ilanını izleyen hafta federal hükümet, asimetrik avantajlarını ortaya koymuştur. İlk olarak, askerî açıdan ENDF, Kuzeydoğu Komutanlığı sahasındaki bir karşı taarruzda 436 TPLF savaşçısını öldürdüğünü, 220'sini yaraladığını ve 44'ünü esir aldığını, ayrıca büyük miktarda silah ve mühimmat ele geçirdiğini iddia etmiştir. Bu rakamlar bağımsız olarak doğrulanamamaktadır, ancak propaganda etkileri, hükümet ordusunun hâlâ etkili darbeler indirebildiği mesajını vermelerinde yatmaktadır.

Daha önemli olan ise diplomatik tablodaki değişimdir. Avrupa devletleri, 2020–2022 Tigray savaşı sırasında TPLF'ye nispeten sempatiyle yaklaşmıştı, ancak ittifakın kurulmasının ardından Britanya, “Beka İttifakı”na açıkça “karşı çıkmış” ve TPLF'nin “saldırılarını” ve havalimanlarını ele geçirmesini kınamıştır. AB açıklamasında federal hükümetin insansız hava aracı saldırıları da eleştirilmiş olsa da temel talep “gerilimin derhâl düşürülmesi” olmuş ve TPLF'nin havalimanlarını ele geçirmesi, gerilimin tırmanmasında kilit bir halka olarak değerlendirilmiştir. ABD Büyükelçisi, TPLF'nin “büyük bir taarruz başlatma yönündeki yanlış kararı” nedeniyle “hayal kırıklığı” duyduğunu ifade etmiştir.

Bu diplomatik değişimin önemi ne kadar vurgulansa azdır. 2020–2022 savaşı sırasında TPLF, uluslararası alanda kayda değer bir sempati görürken federal hükümet tecritle karşı karşıya kalmıştır. Şimdi ise durum neredeyse tamamen tersine dönmüştür. BAE gibi bölgesel aktörler de hükümetin yanında yer almakta ve TPLF'yi “savaşı başlatmakla” suçlayarak kınamaktadır. Uluslararası baskının yönü, “hükümete itidal çağrısı yapmaktan” “her iki tarafa da gerilimi düşürme çağrısı yapmaya” kaymış, bu da ittifakın askerî yollarla siyasi meşruiyet kazanabileceği alanı fiilen daraltmıştır.

İç siyaset düzeyinde, ilk bakışta göze çarpmayan ancak önemli bir dinamik, “Oromo hükümeti” anlatısının güçlenmesidir. OLA, Oromia'da savaşımaya devam etse de Oromo bir başbakan olan Abiy'nin hükümeti, Oromoların önemli bir kısmının yanı sıra Oromo olmayan bazı gruplar tarafından da “Oromoların hükümeti” olarak algılanmaktadır. Kimlik siyasetine dayanan bu hesap, OLA'nın silahlı mücadelesinin etnik temelde geniş bir seferberlik tabanı kazanmasını zorlaştırmaktadır. OLA'nın kendisi de ciddi bir meşruiyet açığıyla karşı karşıyadır. Uluslararası Af Örgütü'nün Mart 2026 tarihli bir raporu, OLA savaşçılarının Oromia'da gerçekleştirdiği ve savaş suçu teşkil edebilecek cinsel şiddet, yargısız infaz ve işkence eylemlerini ayrıntılı biçimde belgelemiştir. Muhalefet ittifakının “kurtuluş” anlatısı, OLA'nın vahşet siciliyle bir arada bulunduğu, ittifakın ahlaki ikna gücü önemli ölçüde azalmaktadır.

Abiy hükümetinin avantajları olan devlet kaynaklarını kontrol etmesinde, uluslararası alanda tanınan meşru bir statüye sahip olmasında ve —en azından şimdilik— ittifaka kıyasla daha elverişli bir uluslararası ortamdan yararlanmasında yatmaktadır. Ancak hükümetin de sınırları vardır: Tigray, Amhara ve Oromia'daki isyanları eş zamanlı olarak yenilgiye uğratamaz, ekonomik reformlar makroekonomik göstergeleri iyileştirmiş olsa da sıradan Etiyopyalıların üzerindeki gündelik baskılar, muhalif savaşçı devşirilmesi için elverişli bir zemin oluşturmayı sürdürmektedir.

Sonuç: Kesin Zafer Değil, Yıpratma

Yedi partili ittifakın kurulması, kuşkusuz 2026 yılında Etiyopya siyasetinin en çarpıcı olayıdır. Bu, muhalefetin dağınık isyandan koordineli eyleme geçişine işaret etmekte ve federal hükümeti çok cepheli bir stratejik ikilemeyle yüzleşmeye zorlamaktadır. Ancak ittifakın kuruluş biçimi —aceleye getirilen ilan, üyelerin katılımı kamuoyu önünde reddetmesi ve “usule ilişkin uzlaş” niteliği— daha derin bir gerçeği ortaya koymaktadır: Bu, ortak bir vizyonla değil, ortak bir düşmanla tanımlanan bir birliktir. Nitekim geçmişte, Etiyopya takvimine göre 2014 yılında (2021–2022), TPLF, OLA ve diğer altı silahlı grup benzer bir ittifak kurmuş, ancak bu ittifak sonuçta hiçbir önemli hedefine ulaşamamıştır. Mevcut ittifak da benzer engellerle karşı karşıyadır. Birleşik bir komuta yapısının ve kalıcı bir siyasi örgütlenmenin bulunmaması ile üyeleri arasında toprak ve kimliğe ilişkin uzlaştırılmaz talepler. Ancak İttifakın kaos yaratma kabiliyeti, hükümetin kaynaklarını tüketme ve savaşçı devşirmeyi sürdürmek için ekonomik sıkıntılardan yararlanabilir. Ancak taktik avantajlar stratejik zafere dönüştürülemez.

Özetle Etiyopya'daki son çatışma sürecinin en olası senaryo, taraflardan biri için kesin bir zafer değil, uzun süreli, düşük yoğunluklu ve birden fazla bölgeye yayılan bir yıpratma savaşıdır. İttifakın “Addis Ababa'ya yürümesi” mümkün değildir. Hükümetin de “bu grupları askerî olarak ortadan kaldırması” mümkün değildir. Etiyopya'nın siyasi krizi, hayatları ve geçim kaynaklarını yok edecek kadar şiddetli, ancak siyasi bir çözüm üretecek kadar belirleyici olmayan, sonu görünmeyen bir gri alanda devam edecektir.

Etiyopya'nın trajedisi, taraflardan hiçbirinin çatışmayı sona erdirecek ölçüde kazanamaması ve hiçbirinin uzlaşmayı kabul edecek ölçüde kaybetmeyi göze alamamasıdır. Bu çıkmaz barış getirmeyecek; yalnızca daha yavaş seyreden, daha dağınık ve daha fazla unutulmuş bir şiddet getirecektir. Bedeli ise her zaman Mekelle'de hava saldırısı sığınaklarında yiyecek stoklayanlar, Lalibela'da karanlıkta bekleyen turistler ve Gambella'daki otobüslerde “ölüm yolu”nda birer istatistiğe dönüşen siviller ödemektedir.

İNSAMER
İNSANİ VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

www.insamer.com